

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА: ОЦІНКА ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. Розглянуто сутність поняття "фінансовий стан підприємств", узагальнено теоретичні засади, окреслено механізм оцінки фінансового стану та визначено шляхи його удосконалення.

Аннотация. Рассмотрена сущность понятия "финансовое состояние предприятия", обобщены теоретические основы, обозначен механизм оценки финансового состояния и пути его усовершенствования.

Annotation. The concept of the "financial condition of an enterprise" was examined, theoretical principles were summarized, the mechanism of estimation of the financial condition and the ways of its improvement were determined.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, показники оцінки майнового стану, показники оцінки прибутковості діяльності, показники оцінки ліквідності і платоспроможності, показники оцінки ділової активності, комплексний аналіз.

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємства. Головним напрямом його практичної реалізації є виявлення можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства, визначення перспектив його розвитку.

За останні роки з'явилась значна кількість публікацій, присвячена методичним і практичним питанням фінансового стану. Це роботи таких вітчизняних та закордонних вчених, як: Бланк І. А. [1], Дем'яненко М. Я. [2], Коробов М. Я. [3], Мец В. О. [4], Осмоловський В. В. [5], Поддєрьогін А. М. [6], Ванькович Д. В. [7], Вікнянська В. А. [8], Коваленко Г. В. [9], Коласс Б., Роберт Х., Хорн Дж. Ван. Багато питань розглянуто, проте постійні зміни в зовнішньому та внутрішньому економічних середовищах функціонування підприємств призводять до необхідності переглядати питання з оцінки та удосконалення фінансового стану підприємства.

Метою дослідження є вивчення напрямів оцінки та удосконалення фінансового стану підприємства.

Досягнення даної мети передбачається здійснити за рахунок вирішення таких завдань:

надати оцінку та обґрунтування наукових підходів до визначення сутності фінансового стану підприємства;

визначити комплекс фінансових показників, які необхідно включати до моделі оцінки фінансового стану підприємства;

обґрунтувати напрями удосконалення фінансового стану підприємства.

У ході вирішення поставлених завдань об'єктом дослідження обрано фінансовий стан підприємства.

Предметом дослідження виступає методика оцінки та напрями удосконалення фінансового стану підприємства.

Аналіз економічної літератури свідчить про наявність різноманітних тлумачень сутності фінансового стану, про відсутність єдиної думки щодо групування та способу обчислення показників оцінки фінансового стану, саме тому віддаючи належне науковим працям вчених, слід відзначити, що проблема пошуку нових шляхів удосконалення фінансової діяльності в умовах стрімких ринкових перетворень потребує подальшого науково-практичного дослідження.

Так, Поддєрьогін Л. М. наводить таке визначення: фінансовий стан – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність розміщення і використання фінансових ресурсів [6].

Більш повне визначення поняття фінансового стану наведено у фінансовому словнику-довіднику, де серед його характеристик на перший план виступає якісна сторона діяльності підприємства: "фінансовий стан – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації усіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства" [2].

На думку Осмоловського В. В., "фінансовий стан – комплексне поняття, яке характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими взаємовідносинами з суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю" [5].

Досить повним та ширшим, є визначення сутності поняття "фінансового стану" у Коробова М. Я. Він стверджує, що "фінансовий стан – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості діяльності підприємства" [3].

Враховуючи наведені визначення, автор вважає доцільним таке визначення фінансового стану підприємства: це реальна і потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами та державою. Кількісно він вимірюється системою показників, на підставі яких і здійснюється оцінка фінансового стану підприємства.

Оскільки головними завданнями діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку, рентабельне

функціонування, підвищення ефективності виробництва продукції та її конкурентоспроможності, то їх досягнення можливе за допомогою систематичного проведення аналізу фінансового стану підприємства.

Проте в економічній науці відсутній єдиний узагальнений підхід до управління та оцінки фінансового стану підприємства. Існуючий науковий доробок можна поділити на два основні напрями: удосконалення організації управління та оцінки фінансового стану підприємства та удосконалення інструментарію управління наявними фінансами (табл. 1).

Таблиця 1

Наукові підходи до управління та оцінки фінансового стану підприємства

№	Підхід	Сутність	Автори
1	Удосконалення організації управління та оцінки фінансового стану підприємства	Запропоновано шляхи удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами у перехідній економіці України, що ґрунтуються на системному підході. Під реорганізацією представляється поетапне створення ефективної управлінської системи та її постійне вдосконалення, а одним з критеріїв її ефективності називається покращення і нормалізація фінансового стану підприємства	Ванькович Д. В. [7, с. 112]
		Запропоновано новий підхід до підвищення ефективності управління фінансами на основі використання прогресивних сучасних концепцій управління – реінжинірингу бізнес-процесів. Покращення фінансового стану розглядається як бізнес-процес або комплекс послідовних етапів і дій. Визначальним є підбір працівників для створення спеціальної команди з організації покращення фінансового стану	Гончаров В. В., Кравченко В. Ф., Кравченко Е. Ф., Забеліна П. В. [9, с. 100]
2	Удосконалення інструментарію управління фінансами підприємства	Запропоновано удосконалення планування використання фінансових ресурсів, проведення діагностики фінансового стану підприємства, удосконалення методології та методичного забезпечення його оцінки, створення системи фінансового моніторингу на підприємстві	Бланк І. А. [1, с. 243]

Слід зазначити, що дослідження фінансових показників діяльності підприємства за традиційною схемою не дає повної та чіткої картини фінансового стану підприємства, оскільки висвітлення тих чи інших показників проводиться окремо, не пов'язуючи їх економічної сутності, саме тому постає необхідність проведення більш комплексного аналізу та оцінки. А саме: необхідно оцінити тенденції найбільш загальних показників, які з різних сторін характеризують фінансовий стан підприємства та забезпечують своєчасне виявлення "вузьких місць" у фінансово-господарській діяльності, а також запропонувати розробку та впровадження комплексу заходів щодо їх усунення.

Методику розрахунку показників для даного аналізу пропонують багато авторів, звичайно вона зводиться до розрахунку декількох груп показників, а саме: показників оцінки майнового стану, ділової активності, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості (табл. 2) [4, с. 121].

Таблиця 2

Система показників для комплексної оцінки фінансового стану

№	Показники	Значення
1	Оцінка майнового стану	Дають змогу визначити, наскільки ефективно використовується майно підприємства. До показників даної групи можна віднести: суму господарських коштів у розпорядженні підприємства, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття та ін.
2	Оцінка ділової активності	Характеризують спроможність підприємства ефективно використовувати свої ресурси. До показників даної групи можна віднести: обсяг продажу готової продукції, робіт, послуг, прибутків, обсяг авансованого капіталу
3	Оцінка ліквідності	Характеризують спроможність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання за рахунок поточних активів. До таких показників можна віднести: коефіцієнт абсолютної, критичної та поточної ліквідності
4	Оцінка платоспроможності	Характеризують спроможність підприємства виконувати свої короткострокові та довгострокові зобов'язання за рахунок власних активів. До показників даної групи можна віднести: коефіцієнти абсолютної, термінової, проміжної та загальної платоспроможності
5	Оцінка фінансової стійкості	Характеризують ефективність формування та використання грошових ресурсів, необхідних для нормальної господарської діяльності. До показників даної групи можна віднести: коефіцієнт автономії, залежності, фінансового ризику, маневреності власного капіталу

Проте проведення комплексної оцінки фінансового стану підприємства не є запорукою отримання позитивних результатів. За допомогою його проведення складається стратегія і тактика подальшого розвитку підприємства, плани та управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконан-

ням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства. Тому важливу роль відіграє саме визначення шляхів покращення фінансового стану, до яких можна віднести такі узагальнені напрями удосконалення існуючого стану підприємства:

1) зниження собівартості продукції, дозволить підприємству бути конкурентоспроможним на ринку збуту, що можливе за рахунок впровадження нової техніки, технологій, більш раціонального використання матеріальних і трудових ресурсів;

2) приріст грошових коштів збільшить показники ліквідності й дозволить підприємству оформляти довго- і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності. Приріст коштів можна забезпечити за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду, виробництва і розробки нових видів продукції;

3) прогнозування, оскільки, щоб грамотно керувати виробництвом, активно впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності, необхідно постійно використовувати дані про його стан, зміни;

4) удосконалення інформаційної бази. Пропонується поєднати два види аналізу: статичний та динамічний, що дасть змогу отримати об'єктивну оцінку фінансового стану. Тобто оцінювати фінансовий стан не на певну дату, а за певний проміжок часу, у динаміці.

Підбиваючи все сказане, можна зробити такий висновок, що сьогодні найнеобхіднішими завданнями перед управліннями є: розробляти ефективну методику комплексної оцінки фінансового стану, постійно удосконалювати форми і методи фінансового забезпечення функціонування підприємства, тобто здійснювати пошук нових ефективних шляхів покращення фінансової діяльності.

Отримані результати дослідження та пропозиції можуть бути використані при проведенні оцінки фінансового стану на підприємствах, даючи можливість керівництву своєчасно реагувати на зміни, що виникають у внутрішньому та зовнішньому середовищах.

Наук. керівн. Преображенська О. С.

Література: 1. Бланк И. А. Финансовая стабилизация предприятия / И. А. Бланк. – К. : МП ИНТЕМЛТД, 2005. – 465 с. 2. Дем'яненко М. Я. Фінансовий словник-довідник / М. Я. Дем'яненко, Ю. Я. Лузан, П. Т. Саблук. – К. : ІАЕУААН. – 2003. – 507 с. 3. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібн. / М. Я. Коробов. – К. : Знання, 2000. – 354 с. 4. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посібн. / В. О. Мец. – К. : Вища школа, 2005. – 246 с. 5. Осмоловский В. В. Теория анализа хозяйственной деятельности / В. В. Осмоловский. – М. : Новое знание, 2001. – 307 с. 6. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін. – 4-те вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 571 с. 7. Ванькович Д. В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств / Д. В. Ванькович // Фінанси України. – 2007. – № 9. – С. 112–117. 8. Вікнянська В. А. Фінансовий стан підприємства, його оцінка та напрями покращення : автореф. дис. канд. екон. наук / В. А. Вікнянський. – Умань, 2006. 9. Коваленко Г. В. Бюджетування на підприємстві / Г. В. Коваленко // Фінанси України. – 2003. – № 3. – С. 98–109.